Puolustusministeriö
Försvarsministeriet
Ministry of Defence

LAUSUNTO

22.2.2018

Lainsäädäntöjohtaja Hanna Nordström
Hallitussihteeri Kosti Honkanen

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI SUOMEN PERUSTUSLAIN 10 §:n MUUTTAMISESTA (HE 198/2017 vp)

1. Esityksen sisältö ja merkitys sotilastiedustelua koskevan lakiesityksen kannalta

Esityksessä ehdotetaan perustuslain 10 §:ää muutettavaksi siten, että siihen lisättäisiin uusi 4 momentti, johon koottaisiin säännökset luottamuksellisen viestin salaisuuden rajoittamisen edellytyksistä. Lailla voitaisiin ehdotuksen mukaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten torjunnassa, oikeudenkäynnissä, turvallisuustarkastuksessa ja vapaudenmenetyksen aikana sekä tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta.

Esitys liittyy kiinteästi puolustusministeriössä valmisteltuun hallituksen esitykseen laiksi sotilastiedustelusta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 203/2017 vp), joka on samanaikaisesti eduskunnassa käsiteltävänä. Esitykset ovat välittömässä yhteydessä toisiinsa, ja niitä on arvioitava sääntelykokonaisuutena. Esitysten valmistelua on sovitettu yhteen.

Puolustusministeriö kannattaa perustuslain 10 §:n muuttamista esityksessä ehdotetulla tavalla. Ehdotettu perustuslain muutos mahdollistaisi sotilastiedusteluviranomaisten luottamuksellisen viestinnän salaisuuden suojaa rajoittavia toimivaltuuksia koskevan tavallisen lain tasoisen sääntelyn. Lainsäädännön kehittäminen on käynyt välttämättömäksi Suomen turvallisuusympäristön muutosten vuoksi.

Suomen turvallisuusympäristön voidaan katsoa muuttuneen viime vuosina nopeassa tahdissa. Turvallisuuspoliittiseen toimintaympäristöön liittyvät haasteet ovat yhä monimuotoisempia ja ulkoisiin uhkiin varautumisen aikajänne on lyhentynyt. Oikean ja ajantasaisen tiedon merkitys on korostunut entisestään. Lisäksi Puolustusvoimien toiminnan kannalta keskeinen sotilastiedustelun kohteena oleva tieto on siirtynyt digitaaliseen muotoon.

Sotilastiedustelua koskevan lakiehdotuksen (HE 203/2017 vp) 24 § (tekninen kuuntelu), 30 § (tekninen laitetarkkailu), 32 §:n 3 momentti (muuhun kuin valtiolliseen toimijaan kohdistuva telekuuntelu), 33 § (muun kuin valtiollisen toimijan tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta), 35 §:n 3 momentti (muuhun kuin valtiolliseen toimijaan kohdistuva televalvonta), 55 § (muun kuin valtiollisen toimijan lähetyksen jäljentäminen) ja 67 § (muun kuin valtiollisen toimijan tietoliikenteeseen kohdistuva tiedustelu)merkitsevät puuttumista luottamuksellisen viestin salaisuuteen.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi

Niistä olisi kuitenkin mahdollista säätää tavallisen lain säätämisjärjestyksessä perustuslain 10 §:n 4 momenttiin ehdotetun tiedon hankkimista koskevan uuden rajoitusperusteen nojalla. Muilta osin hallituksen esitykseen HE 203/2017 vp sisältyvät lakiehdotukset voidaan hallituksen käsityksen mukaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Vaikka sotilastiedustelun kohteet ovatkin valtaosin valtiollisia toimijoita, jotka eivät ole perusoikeussuojan piirissä, osassa esitettäviä toimivaltuuksia voi kuitenkin myös sivullisten luottamuksellisen viestin suoja vaarantua. Lisäksi kohteena olevan toiminnan luonne saattaa ensin näyttäytyä muuna kuin valtiollisen toimijan suorittamana, vaikka kyseessä olisikin valtiojohtoinen toiminta.

Edellä tarkoitetuista syistä puolustusministeriö pitää välttämättömänä perustuslain muuttamista esitetyllä tavalla. Muuten sotilastiedustelu jäisi vajaaksi eikä toiminnalta edellytettävää tehokkuutta saavutettaisi.

Puolustusministeriö pitää perusteltuna ja Puolustusvoimien lakisääteisten tehtävien kannalta tarkoituksenmukaisena, että tiedustelutiedon hankkiminen sotilaallisesta toiminnasta ei edellyttäisi välitöntä uhkaa vaan sotilaallisen toiminnan seuranta voisi tapahtua pitkäjänteisesti.

Puolustusvoimilla on tarve saada tietoa sotilaallisen toiminnan lisäksi muusta toiminnasta, joka voi vaarantaa Suomen maanpuolustusta tai joka vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja. Edellä mainittu toiminta olisi luonteeltaan kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaa toimintaa. Sen vuoksi puolustusministeriö pitää perusteltuna myös ehdotetun uuden rajoitusperusteen jälkimmäistä osaa.

Hallituksen esityksessä 203/2017 vp esitettävässä 1. lakiehdotuksessa sotilastiedustelun kohteet on muotoiltu siten, että nyt käsiteltävänä oleva perustuslain muutoksen jaottelu sotilaalliseen toimintaan ja kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan on otettu huomioon.

Ehdotus perustuslain muuttamiseksi ei sallisi rajoittamatonta ja yksilöimätöntä puuttumista luottamuksellisen viestin salaisuuteen. Sotilastiedustelua koskeva sääntelyehdotus on laadittu noudattaen perusoikeuksien rajoitusedellytyksiä, ihmisoikeusvelvoitteita ja Euroopan unionin oikeutta siten kuin käsiteltävänä olevassa esityksessä edellytetään.

2. Voimaantulo ja säätämisjärjestys

Käsiteltävänä olevassa esityksessä perustuslain muuttamiseksi ehdotetaan, että perustuslain muutos tulisi voimaan mahdollisimman pian sen säätämisjärjestys huomioon ottaen.

Puolustusministeriö pitää perustuslain muuttamista nopeutetussa menettelyssä välttämättömänä Puolustusvoimien operatiiviset tarpeet huomioon ottaen.

Jos perustuslain muutosehdotus käsiteltäisiin pääsäännön mukaan perustuslain 73 §:n 1 momentin mukaisessa niin sanotussa normaalissa perustuslain säätämisjärjestyksessä, edellä mainitut perustuslain muuttamista edellyttävät sotilastiedustelusta annetun lain säännökset voisivat tulla voimaan mahdollisesti 1.1.2020.

Sen sijaan, jos perustuslain muutosehdotus käsiteltäisiin perustuslain 73 §:n 2 momentin mukaisessa nopeutetussa menettelyssä, kyseiset säännökset voisivat tulla voimaan vuonna 2018 tai vuoden 2019 alusta.

Jos perustuslain muuttamiselle kiireellisessä menettelyssä ei katsota olevan edellytyksiä ja perustuslain muutos käsiteltäisiin normaalissa menettelyssä, muut kuin perustuslain muuttamista edellyttävät sotilastiedustelusta annettuun lakiin sisältyvät säännösehdotukset ehdotetaan hallituksen esityksessä HE 203/2017 vp tulevaksi voimaan mahdollisimman pian tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä eikä niitä ehdoteta jätettäisi teknisesti lepäämään eduskuntavaalien yli.

Sotilastiedustelulainsäädäntöä koskevalla esityksellä on lisäksi kiinteä yhteys hallituksen esityksiin HE 202/2017 vp siviilitiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi ja HE 199/2017 vp laiksi tiedustelutoiminnan valvonnasta ja laiksi valtion virkamieslain 7 §:n muuttamisesta. Sen vuoksi kaikkien tiedustelutoimintaan liittyvien esitysten voimaantuloajankohdan tulisi olla sama.

Puolustusministeriöllä ei ole muuta huomautettavaa esityksestä.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi